

Hurafalaryň alymy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Hurafalaryň alymy HURAFALARYŇ ALYMY

kitapcy.ru

Hurafa – akyla çapraz boş ynanç...

Meselem, Mekge-Medineden getirilen gumy syrkawlara iýdirip, şypa tapar öýtmek!

Meselem, maňlaýy açylsyn diýip, azança minaradan pyl zyñdymak ýa-da elýaglyk sallatmak!

Meselem, çagasy bolmaýanlara çagasy bolar ýaly düýäniň dilini iýdirmek!

Meselem, öli jaýlanyp durka pili ýerde goýmanka alynsa, alanyň öljegine ynanmak! Sanasaň sogaby bar...

Bu hurafalar hazır köp kişä gülkünç görünýän bolmagam mümkün.

A biziň günlerimizde köp adamyň ynanýan hurafalary näme onda?

Görüp, başyymyzdan geçirip ýörüs: «halyfat baýdagы» bularyň diňe biri...

Halyfat meselesinde şeýle bir ýalnyş aňlamalar bar welin, bu baradaky düşünje dolulygyna syýasy gurala öwrüldi. Munuň aňyrdan gelýän köki bar...

Esasanam, Osmanlynnyň dargan döwri bilen köp gyzyklanýarys. Ýogsam bolmasa, ilkinji bilen osmanlynnyň «genetiki» kodlarynyň-nesil daragtynyň nähili we nämüçin emele getirilendiginiň üstünde durup geçsek gowy bolar. Mysal üçin: Teýmirleňiň türki-mongol goşunynyň 1402-nji ýylda Osmanlyn

perişan edip, Beýazit patyşany ýesir almagy Anadolyda fetret (derbi-dagynlyk, baş-basdaklyk) döwrüni döretdi.
By çöküş trawmasy Osmanlyda nämä sebäp boldy: Hemme zady bolşundan başbeter çisirip ýazmaga!

* * *

Çisirilýän çeper fantaziýalary bir adamýň üstünden düşündirip geceýin: Idris Bitlisi (1452-1520).

Býurokratlygy alymlygynyň öňüne geçen Bitlisi geçmişden öz döwrüne çenli birgiden rowaýatlary toslayán dört kitap ýazypdyr.

Ol şeýle taryh beýan edijiliği bilen Teýmirleñden ýeñlişi,

tagt-şazada oňsuksyzlyklaryny, türk-şaýy sefewi howpuna garşı, osmanly hökümdarlary üçin birkemsizligi öz içine alýan sünni özboluşlylyk kabul etmesini (восприятие) kemala getiren «nesil daragtyny» döretdi:

- Hökümdar adamzadyň iň ýokary mertebesi «zilullah» derejesindedir;
- Hökümdarlyk (hilafeti-rabbany) Allanyň saýasydyr;
- Hökümdar bilen Allanyň sypatlary meñzeşdir;
- Hökümdar mülki islänine berip, isläninden alyp bilýär we ş.m.

Bitlisiniň ylahyýeti ulanmak bilen düýp maksady – mynasypdygyna ýa däldigine seretmezden, kemsiz-kössüzlik maksady bulen «ýokary adam patyşany» güýçlendirip, içerde-daşarda garşıydaşlara garşıy hökmürowanlygy güýçlendirmek we dagynyklygy merkezileşdirmekdi.

Sait Çamlıca

GENÇLİĞİN İMANINI HURAFELERLE ÇALIYORLAR!

* * *

Idrisi (we döwrüniň Ibn Kemal ýaly syýasy kabul etme agitatorlary) Gurhany we hadyslary mekirlilik bilen düşündirmekde, syýasy maksatlara kybap amal etmekde, patışanyň kanuny hökmürowanlygy üçin soltanlygy halyfata öwürme ideologiýasyna işeňňir gatnaşdy.

Idrisiniň etmedik zady galmary, meselem:

Mämmet II-niň tagtdan düşürilmegine-de mistiki tutaryklar tapdy: «Ýüzünde Muhammediň keşbi bilen Allanyň sypatlary barmuş...»

Soltanlygy halyfat bilen bir hasaplaýan fantazýor Bitlisiniň hökümdara «pygamberlik» statusyny bermegine geň galasy iş ýok. Hiç bir tarapdan mukaddeslik köki bolmadyk «Beýazit» adynyň manysyny ebjet hasabyny urandan bolup «Allanyň ýer ýüzündäki tejellisi» diýip düşündirdi!

Hawa, hawa:

Şolar ýaly deňsiz-taýsyz taraplary bolan patyşalar içgiden el çekip bilmänsoň, oña-da tutaryk toslady: «peýdaly üzüm şerabyny içibermeli». «Ýazgarylmaly zat şerap içmek däl-de, serhoşlyk» we ş.m...

Nämeler toslanmadı... Halyf Osman (r.a.) bilen Osmanlynyn düýbünü tutuyj Osman Gazynyň atlarynyň meňzeşligi töötänlilik dälmış. Ýeri bolýa. Onomastiki at ylmy, şeýle-de Bitlisiniň tapan toslamasy bolan Şeýh Edebalyň düýsi barada-ha aýdybam durjak däl... Çünkü garşymyzda Wizantiýanyň imperatory Geraklyň gizlin musulmandygyny ýazan «taryhçy» bar! (Hiç zat üýtganok: Mussolininiň, Gitleriň hem musulmandygyny ýazmadylarmy!)

CENGİZ YILDIRIM

KATLİAMIN ADI: YAVUZ SELİM ve İDRİS-İ BITLİSİ

kitapcumhuri.com

Yavuz - Azemiyas

kitapcyu

Bitlisi halyflyk üçin kureýş neberesinden bolmak ýaly biologiki talaplary-da ussatlyk bilen ýoýdy! Osmanly şejeresini Nuh pygambere, (Şaýy-sefewi bilen söwesde) On iki ymama birikdirdi. Onuň pikiriçe türkler, araplar, parslar, rimliler osmanlynyň gaýy boýundan gelýärmış!

Gündogar syýasatynyň lokomotiwi (şol döwür kyrk müň gyzylbaş turkmeni gyrandyklaryny öwünip ýazan) Bitlisi güýç birikdiren kürtlerini bu sanawa girizmedi! Şu günüň kürt taryhçylary Bitlisini «kürtdür öydüp», onuň ýazanlaryna salgylanýar...

Hawa:

Diňe syýasy kürtler däl, diňe konserwatiw gatlaklar däl, biziň

günlerimiziň hurafalary-da şular ýaly toslama patarrakylaryň
üstünden dowam edip gidip otyr...
Soner YALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 05.02.2023 ý. Publisistika